

Dret a decidir Precedents internacionals

Quanta unitat cal per assolir la independència?

Hi ha precedents de coalicions transversals per proclamar l'estat propi, però no és l'únic patró

Anàlisi

JOAN ESCULIES
HISTORIADOR

Des del seu naixement, el catalanisme ha viscut capficat per la unitat. La creació l'any 1891 de la Unió Catalanista va significar l'aparició d'una plataforma transversal nacionalista, però el miratge va desaparèixer aviat amb la fundació, el 1901, del primer partit catalanista, la Lliga Regionalista. A partir d'aquí la unitat es va reservar per a ocasions molt d'eterminades. L'exemple, encara avui de referència, va ser l'efímera Solidaritat Catalana (1906-1907) per plantar cara a la llei de jurisdiccions. Un grau de consens similar no es va donar fins al tardofranquisme i la campanya per l'Estatut el 1979. La falta d'unitat no és excepcional respecte d'altres moviments nacionals. Però, arribat el moment de la independència de l'estat que els allotja, quina resposta han donat els partits d'altres moviments europeus al segle XX? ¿Els que la desitjaven s'han unit en una coalició o tan sols ha calgut el suport majoritari de la població a les forces que la proposaven?

Noruega i Islàndia

La placidesa nòrdica

El 1905 els noruecs, per defensar la seva economia i comptar amb representació exterior, van posar fi a la unió amb Suècia, que durava des de feia un segle. Els conservadors i moderats noruecs, reticents d'entrada, van donar suport als liberals, ferm partidaris del trencament, en veure que l'opinió pública es decantava per aquesta opció. La coalició va proclamar la independència al Parlament i a continuació es va celebrar un referèndum que va obtenir l'aval de gairebé tots els electors. No gaire lluny, Islàndia comptava amb un estatut d'autonomia atorgat per Dinamarca a finals del segle XIX. El 1918 va fer un

pas més i va esdevenir un regne que quedava lligat a Dinamarca per una unió personal amb la Corona danesa, que es va allargar fins que el 1944 va tenir lloc un referèndum per decidir-ne la continuïtat. Amb la gran majoria dels partits a favor, els islandesos van proclamar la independència amb gairebé el 100% dels vots favorables.

Finlàndia i els bàltics

La fi de l'imperi rus

La caiguda dels tsars, combinada amb la victòria aliada a la Primera Guerra Mundial, va permetre la in-

dependència de territoris de l'antic Imperi Rus. Finlàndia la va aconseguir a finals del 1917. Socialdemòcrates i conservadors, enfrontats, estaven d'acord amb la total sobirania però dissidents en el lideratge i el model social. Les revolucions russes havien sacsejat la política finesa. Lenin en va reconèixer la independència però a continuació va venir una guerra civil. Les repúbliques bàltiques van viure processos similars. A Estònia, l'Assemblea Provisional es va declarar màxima autoritat al país i va convocar eleccions a una Assemblea Constituent. Els partits favorables a la independència

van guanyar dos terços dels escons i es va proclamar la independència el 1918. Estònia va combatre contra alemanys i bolxevics per la sobirania. Així mateix, el Consell de Lituània, format per una vintena de membres de la intel·ligència local, va proclamar la independència. En paral·lel, el Consell del Poble de Letònia, format per dos consells que agrupaven organitzacions anticomunistes, va proclamar la independència el novembre del 1918. Després també la van haver de defensar amb armes.

Hongria i els Balcans

Les cendres austrohongareses

La independència d'Hongria va arribar per la dissolució de l'Imperi Austrohongarès. Ho va fer en successius estadis i no a partir de la unitat. Primer, durant la tardor del 1918, en forma de república popular amb el suport de socialdemòcrates i radicals. El març del 1919 la va substituir una república soviètica amb comunistes i socialistes. A continuació, anticomunistes i monàrquics, amb violència, van instaurar el regne d'Hongria. Per contra, els nacionalistes majoritaris a Croàcia, Eslovènia i Sèrbia van colitzar-se i negociar un nou estat. Els acords entre el primer ministre serbi, Nikola Pasic, del Comitè Iugoslau, i el croat Ante Trumbic, i la voluntat dels aliats, ho van fer possible. Per a Pasic, l'acord va ser un premi de consolació, perquè havia treballat entre bastidors per una Gran Sèrbia. A les acaballes del 1918 naixia el Regne dels

Irlanda: el Sinn Féin va ser una eficaç excepció

El nacionalisme irlandès va ser el model per al catalanisme de principis del segle XX quan demanava una *home rule* (un estatut) en el marc del Regne Unit. Quan es va radicalitzar i va començar a lluitar per la independència, a partir de la Primera Guerra Mundial, l'incipient separatisme català el mantenia com a referent. El fracàs en la demanda d'autogovern va fer que a les eleccions al Parlament britànic del desembre del 1918 a Irlanda s'hi presentessin els unionistes, el Partit Parlamentari Irlandès -favorable a seguir demanant l'autonomia-, i el

Sinn Féin, que defensava la independència. El Partit Laborista irlandès no hi va concórrer perquè tinguessin caràcter plebiscitari entre nacionalistes. El Sinn Féin va aconseguir 73 dels 105 escons. En comptes de prendre les actes a Londres, va instaurar el Dáil Éireann, un Parlament irlandès. El gener del 1919 el Dáil, que la resta de partits no reconeixien, va proclamar la República d'Irlanda. A partir d'aquí va començar la Guerra de la Independència d'Irlanda, que va durar dos anys i va acabar amb la creació de l'Estat Lliure d'Irlanda.

Noruega Conservadors i moderats es van afegir a l'onada liberal per marxar de Suècia

Ucraïna Comunistes i oposició van fer pinya per l'estat propi en l'ocàs soviètic

Serbis, Croats i Eslovens (incloïa Bòsnia i Hercegovina), que una dècada després va passar a anomenar-se de manera oficial Iugoslàvia.

Polònia i Txecoslovàquia

Independències de despatx

Sense obviar que la diplomàcia va pesar en els anteriors estats, Polònia i Txecoslovàquia són paradigmàtics. En començar el segle XX el territori polonès se'l repartien Rússia, Prússia i Àustria. A la fi de la Gran Guerra maldaven per controlar un nou estat. El militar Józef Pilsudski va ser alliberat pels alemanys i enviat a Varsòvia confiant que lideraria un govern titella. Va imposar-se i el novembre del 1918 va proclamar la República de Polònia. Excepte els socialdemòcrates, la resta donaven suport al nou estat, que va haver de fer la guerra per delimitar fronteres i cohesionar-se mentre provava d'evitar tot tipus d'ingerències.

Txecoslovàquia va ser fruit del desmembrament austrohongarès, però es va covar entre txecs i eslovacs als Estats Units. El més popular dels seus impulsors va ser l'exdiputat austriac Tomáš Masaryk, que va passar de defensar l'autonomia de Bohèmia dins l'imperi a ser president del nou estat el 1918. L'interès nord-americà va ser clau.

Ucraïna, Moldàvia...

Fugint del comunisme

Parts d'Ucraïna van experimentar un breu període d'independència

A UN PAS DE LA SOBIRANIA
 1. Manifestació a Víliaus per la independència de Lituània, el 1991. RIA NOVOSTI 2. Cartell dels partidaris del sí a Noruega. ARA 3. Referèndum de Croàcia. ARA

En el mateix context, les repúbliques bàltiques que havien perdut la independència a l'inici de la Segona Guerra Mundial la van recuperar. A Lituània l'any 1988 es va crear el moviment Sajudis, que va començar com una plataforma per contribuir a la *perestroika* (obertura) i la *glasnost* (transparència) de Mikhaïl Gorbtxov i que incloïa els comunistes. Allò va reactivar l'independentisme. Després de col·laborar l'any següent en la Via Bàltica amb estons i letons, el febrer del 1990 els seus representants van obtenir 101 dels 141 escons al Parlament i van proclamar la indepen-

dència. En un procés similar, el Front Popular de Letònia en va obtenir 138 de 201 i va proclamar la independència al maig. A Estònia es va apropar l'intent de cop d'estat a Moscou de l'agost del 1991 i un Front Popular va declarar la independència. Els referèndums posteriors a la proclamació unilateral van obtenir el 93%, el 74% i el 78% de vots afirmatius, respectivament. L'èxit posterior de les plataformes que van dirigir el procés va ser escàs.

Txecoslovàquia i l'ex-Iugoslàvia

Divorcis pacífics o violents

Després de la restauració democràtica amb la Revolució de Vellut del 1992, els líders de Txèquia i Eslovàquia no es van posar d'acord a descentralitzar més el país com volien els segons i van acordar, sense consultar-ho a la població, un divorci pacífic. El Parlament federal va votar dissoldre el país i crear dues noves repúbliques a partir de l'1 de gener del 1993. El dramaturg Václav Havel, que era el president, no hi va estar d'acord i va dimitir.

Als Balcans, els governs de Croàcia i Eslovènia van apostar per una Federació iugoslava més laxa, però Slobodan Milosevic, president de Sèrbia, volia reforçar el seu paper al

país i a la Federació i s'hi va oposar. En les primeres eleccions democràtiques, l'any 1990, a Eslovènia, la coalició de centredreta va guanyar i va declarar la independència. Després d'una guerra breu i de consolidar la independència en un referèndum amb el 88% del suport, la coalició es va trencar. El Parlament croat, dominat pel nacionalista conservador Franjo Tudjman, va impulsar un referèndum d'independència, per la qual també apostava el partit socialdemòcrata. El resultat va ser del 93% a favor del sí. Després de quatre anys de guerra contra l'exèrcit iugoslau, Croàcia va mantenir la independència.

Macedònia va proclamar la independència el 1991 i va celebrar un referèndum que va aconseguir un sí del 96%. En el cas de Bòsnia i Hercegovina el procés va ser molt més complex i, amb un Parlament dividit entre partits serbobosnians –en contra de la independència– i croats i bosnians musulmans –a favor–, la declaració que es va aprovar i el posterior referèndum van ser boicotejats. Tres anys de guerra i la intervenció internacional van aconseguir un cert equilibri.

La clau

Unitat de fons més que de forma

De l'anàlisi dels exemples es desprèn que en molts casos els referèndums van tenir lloc després d'una declaració unilateral i que la van avalar, i no a l'inrevés. També que determinats moviments van aconseguir l'estat amb coalicions o plataformes, que després de la independència se separaven, de manera que es reconfigurava el mapa polític. En altres casos els partits anaven per separat al Parlament o assemblea i només havien acordat prèviament la proclamació de la independència en unes eleccions que l'electorat entenia com a plebiscitàries. El model irlandès és l'exemple extrem d'aquesta posició. Ni tan sols va caldre la unitat del nacionalisme: n'hi va haver prou que el partit que defensava amb claredat l'opció separatista obtingués més suport popular. —

entre la caiguda del tsar i la constitució de l'URSS, però fins al 1990 el Parlament no es va declarar sobirà en el marc del desmembrament soviètic. Un any després, i per por que a Rússia es restablís el poder del Partit Comunista, els comunistes ucraïnesos van declarar la independència. La decisió es va sotmetre a referèndum amb el suport de l'oposició. Moldàvia va seguir també un procés en dos temps:

el 1990 amb la declaració de sobirania i el 1991 amb la proclamació de la independència. La campanya la va fer l'ampli Front Popular Moldau, que amb la independència va implodir. Bielorússia va fer igual i el 1990 el Parlament va votar quasi per unanimitat la independència. Ironies de la política: l'únic diputat contrari, Aleksandr Lukaixenko, presideix avui un país amb un règim autoritari.

Eslovènia
 La coalició de centredreta que va portar a l'estat propi es va dissoldre

European Destination Resort

HALLOWEEN'14

DEL 27 DE SETEMBRE AL 16 DE NOVEMBRE

TERRORIFICAMENT DIVERTIT

ENTRADES + HOTEL DES DE 61€

HOTEL + ENTRADES	allotjament i desdèjuni	mitja pensió
PortAventura Hotel PortAventura ****	des de 61€	des de 83€
PortAventura Hotel Gold River ****	des de 67€	des de 90€
PortAventura Hotel Caribe ****	des de 75€	des de 97€

Preus per persona en tallers de 2 dies, vàlids per a les dates indicades. Inclouen estada en hotel i regim indicat, entrades al parc durant tota l'estada, taxes, impostos i assegurances. Despeses de gestió 0€. Consulta les condicions d'aquesta promoció a la nostra web. Preus subjectes a revisió d'acord amb l'INCLC 1/2007. Agència de viatges en línia amb el CI 646, 671.